

cerkveni časopis.

№ 5.

V Saboto 29. Avgusta 1848.

1848.

David in Goljat.

Šabno šopiri se tam velikan,
 Nad Davida Goljat lomasti,
 Gerdó zaničuje, mu žuga ta dan
 Živalim ga v hrano poklasti;
 V železnim oklepu, in z mečem rozlá,
 Pastirjevga pride poskusit Bogá.
 In zali pastircik, ko mleko in kri,
 Rumenkasti lasci ob glavi,
 Ki v beli ročici le palco derži,
 Presernimu zoper se vstavi;
 En kamenček verže, in — zverne se hrust,
 K' mu zadnja beseda je — kletev iz ust.
 Hudoba nevére se usti takó,
 Nad cerkvijo sveto se nósi,
 Ji žuga, mogočno razgraja nad njo,
 Laži neprenchama trosi,
 Ter pravi, de mora, in padel bo Rim;
 Pijan od veselja že vriska nad njim.
 Pa bliža se David naš, Kristus Gospod,
 K' je cerkev nevesto pridobil.
 Bo Goljata udaril in ves njegov rod,
 Bo z dihlejsem ust ga razdrobil;
 In v brezdnó bo padla hudobe pošast,
 Ker cerkve ne zmaga peklenska oblast.

Potočnik.

Kratki premislki

iz s. evangelija za sedmo nedeljo po binkuštih. (Mat. 7, 15.)

„Tesne so vrata in vozka je pot, ktera v življenje pelje,“ pravi Jezus, „in le malo jih je, kateri jo najdejo.“ Zato nam ljubeznjivo priporoči, de naj se varujemo zapeljivih zgledov, lažnjivih učencikov, ali krivih prerokov. Sveti Augustin in sveti Hieronim štejeta med take krive preroke vse krivoverce; sveti Krizostom pa šteje med nje vse tiste ljudi, kateri hudobno živé in svoje napake z plajšam pravičnosti zagrinjajo. Dandanašnji se nam je obojih, krivovercev in slabih kristjanov bati in varovati. — Pa kako jih poznati? „Sin božji,“ pravi s. Krizostom, „pripusti, de se skrivajo, in nam skerb pre-

pusti, jih razločiti, de vedno čujemo in se varujemo.“ Dobrotljivi Zveličar nam pa vender znamaja povč, po katerih jih dosti naglo in za gotovo spoznamo, če le količkaj hočemo skerbi imeti. „Po njih sadu jih bote spoznali“ nam je rečeno; kakor se drevo po sadu pozna, ali je dobro ali ne, tako se človek pozna po sadu, to je po govorjenji in po delih, kakšniga duha de je. „Taki ljudje,“ pravi sveti Pavl, „ne služijo Gospodu Jezusu Kristusu, ampak svojimu trebuhu.“ (Rim. 16, 18.) Veliko dreves in želiš se najde, ktere imajo lepo rast, krasno perje in prijazin cvet, tode sadu ne dajo, ali pa imajo še le strupeniga. Tako se tudi taki učenci od zunaj kažejo nedolžne in krotke, kakor ovčice, po svojim sadu pa, to je po svojih naukih in delih so pa divje zveri; ali kakor Jezus pravi: „pridejo k vam v ovčjih oblačilih, od znotraj so pa dereči volkovi“.

Krive preroke spoznati, glejmo in poslušajmo njih govorjenje in njih nauke, njih nauki in njih govorjenje je resnicam svete vére nasproti. Resnice svete vére našim krivim prerokam niso nič prav všeč; nekte se prizadevajo popraviti, in po zdajnim bolj razsvetljenim in omikanim umu človeštva preurediti, druge pa jim nič več ne veljajo, in jih je treba, kakor pravijo med starino zmetati, in v kak kot zagnati, de ljudem več pred oči ne pridejo. Njih govorjenje, njih nauki so: „Časi nevednosti in neumnosti so prešli; kar ljudje nekdanj niso mogli razumeti, se jim je moglo po njih umu povedati, zdaj pa to več ne gre, zdaj se jim mora gola resnica razodeti. Zdaj, v časih bistriga uma in izobraženja ljudi moramo razumeti, de je Bog vsigamogočin in dober, pa ne, kakor so včasih mislili hud in čemerin; on ne skerbi za vsaciga vrabca temuč je naturi postave dal, po katerih se mora ravnati. Človek mora delati in modrovati, de si srečno življenje pridobi; ko bi kdo le molil in na Bogá se zanašal, bo kmalo revež in berač. Duhovnov je preveč na svetu, zakramenti, posebno spoved in obhajilo se prepogosto rabijo, se trosijo. Od smerti, od prihodniga življenja nič prav za gotovo ne vemo,

ker je pa Bog neizrečeno dober in usmiljen, se nam tudi na unim svetu hudiga ni bati. — Veliko naukov, ktere je le v starih časih duhovšina vrinila, se je pa že zastaralo, in nič več ne veljajo. Bratovšine, odpustiki, procesije, božje pota, pôsti in nespametno pokorjenje je le za neumneže; kloštri, menihi in nune niso več za naše čase, in se morajo razpoditi; vsi tako imenovani čudeži, hudič in pekkel so marje za priproste, stare babe, in tako dalje. — Tako nespametno govorjenje se dandanašnji po celim svetu, in tudi pri nas sliši. Ni dolgo tega, kar je tak kriv prerok blizo Ljubljane kmetam v keremi pridigval, de jim ni treba treh duhovnov v fari, in de naj dva kaplana poženo. Eu kmet je pa vender opomnil, de bi pri njih, kjer je fara zlo raznošena, en sam duhoven ne mogel vsih bolnikov in umirajočih preskerbeti; pa prerok odgovori na to: „Ali ste tudi vi še tako prek...to neumni, de še umirajočimu človeku miru ne daste?“

Krive preroke spoznati pa glejmo tudi njih dela njih življenje. Oni sicer hočejo spošteni in pravični se viditi, in tudi imenovani biti, tode njih posvetno pozemeljsko življenje jih zdaja, ktero je evangelskim naukam, cerkvenim zapovedim, in velikokrat tudi deželskim postavam nasproti. Postava vsiga njih življenja je lastna ljubezen, lastni dobiček in sladno, razujzdano življenje. Iz vsiga njih življenja se vidi posebno čert in sovražstvo do katolske cerkve in do njenih služabnikov, in pa prizadevanje vsemu, kar se gosposka imenuje, vojsko napovedati: od tod v naših časih toliko sporov in puntov, od tod vojske in boji skorej po celim svetu. — Posebno lahko je spoznati krive preroke po opušnji njih dolžnost: le poprašajte koliko molijo, koliko za službo božjo v cerkvi marajo, kdaj so bili zadnjikrat pri spovedi in pri svetim obhajilu, in zavzeli se bote, ker bote spoznali, de so se vsim dolžnostim keršanstva odpovedali, in de jim nič družiga ni ostalo, kakor kerst in ime kristjana; oni zares „ne služijo Gospodu Jezusu Kristusu, ampak svojimu trebuhu“.

„Varujte se krivih prerokov,“ nas svari Jezus: oh pač zares nam je treba se jih posebno dandanašnji varovati, ker se nam po pravici zdi, de so tisti časi k nam došli, od kterih je prerokvano v svetim evangeliu, de bodo krivi preroki vstali, in jih veliko zapeljali.

Varujte se kristjani krivih prerokov, zakaj njih število je dandanašnji neizrečeno veliko; cel svet jih je poln, in iz velikih mest so se prišli v manji terge, in tudi kmetova bajta ni več varna pred njimi.

Varujte se krivih prerokov, zakaj oni se neizrečeno veliko prizadenejo vas zapeljati; svoje nauke in zglede očitno trosijo po svetu, v pismih,

časopisih in bukvah raznašajo strup svojih brezbožnih naukov po vsih pokrajnah.

Varujte se krivih prerokov, zakaj oni tudi res veliko premorejo; zdi se nam, de živimo zdaj v tistih časih, od kterih se v s. pismu bere, de bo Bog po svoji neizmerni modrosti pripustil, de bo hudič z večji močjo izvoljene božje na zemlji preganjal, de jih bo veliko zapeljanih, in de bi, ako bi Bog teh dni ne prikrajšal, tudi pravični bili ob véro pripravljeni.

Potočnik.

Keršanski nauk od nekeršanskih bukv.

(Dalje.)

5. Kde se pa take bukve tiskajo?

Svoje dni so bile per nas gerde knige prepovedane, le skrivaj so jih v kakim koti stišali, ali pa iz stranskih deržav ali kraljestuv kakor tobak iz Hrovaškiga v naše kraje zanesli. Zdaj se pa mnogoteri knižni tiskavci za tako delo pipelejo, ki dobro v dnar gre. Za ljubi dnar se pa vse zgodi, tudi duša prodá. Ko še tiskarnie za bukve ni bilo na sveti, so morli ljudje knige prepisovati; ino kar ni posebno kaj dobriga bilo, se pisalo ni. Zdaj se pa v enih dneh takih knižnic natiska za pol svetá; ino kar jih z konjmi ne morejo razvoziti, jih po železnih cestah razpošljejo. Po tim je taciga zlodjeviga blaga povsod devolj.

6. Kdo pa tako slabo blago prodaja?

Bog ima zvestih služabnikov, ki dobro žirajo od sončniga izhoda do zahoda. So bogo!jubni misjonarji, ki po daljnih deželah sv. evangeli oznanjujejo. So pa tudi v naših krajih ljudje, kteri se za božjo čast upirajo. Ali peklenšek tudi svoje pomagavce ima. Po mestih vidiš take knige per bukvarjih po oknih razstavljené, de jih saj vsaki lahko vidi, ki memo gre. Kramarji po sejmah imajo kupe taciga dela na prodaj; primesš za kaj taciga, na pol zabstonj ti bojo take reči potišali. Pa tudi postopače srečaš po vsih krajih, ki svoj evangeli radovčrnim ljudem razlagajo, ino po antekristovim poduki take goljufne knižnice delijo, naj bi le brali, kako je resnica, kar jim je pravil. Ino će pobaraš, kaj velja, ti bo cenil, će pa zabstonj vzameš, mu je tudi prav, de le bereš ino se osmодиš, kakor veša, ki se krog luči radovedežna obeša.

7. Kdo pa bere take škodlive reči?

Ljudi se najde po sveti, ki dolg čas za same novice prodajajo, ino po čem drugim vprašati ne vejo, kakor: kaj je kaj noviga? Po oštarijah najdeš takih poklopnikov, ki na pivec prežijo kakor mačka na miši, de si per njih suh jezik omočijo. V zahvalo jim iz novice (cajting) reči berejo, ali pa iz zapeljivih knižnic povejo, kar še žive dni slišali niso. Iz kraja poslušavcam branje le malo

dopade, ktiro sveto véro zaničuje, ino od svetih reči slabo govori. Po malim se privadijo, kakor otroci persti ali pa glažovne, ktiro jedó, ino v kratkim brez taciga živeža biti ne morejo. Naj jim le kdo čmerkne od kakih takih skrivnih knižnic; morejo jih v roke dobiti ino prebrati. Tako poželenje po zapeljivih knjigah je nevarna dušna bolezn, je duha strast ino ravno takó pregrešno, kakor poželenje mesa, ali huda pijanost, ali lakomnost: očitno znamenje popačenih misel ino hudobnih želj.

Po mestih ino grašinah najdeš gospodične, ki bi leži brez kruha, kakor brez slabih bukuv bile. Žoke pletejo ino pa lažnive bukve berejo, kterim se pravi romane. Toliko marčesa v enim leti preberejo, de bi jih krošno naložil. Tudi šolci in študenti se take hrane lotijo, eden drugimu priporočajo, ino tovarš tovaršu škodlive knjige posojujejo. Po deželi imajo nekteri pismarji ino vradniki takih knižnic na pomenbo. Posodijo radi posebno mladim dekletam prepovedan sad, jih navadit namesti molitvinih bukvic ali pa življenja Svetnikov take zape-live knjige brati. — Sreča velika je za Slovence, de dozdej še nimajo ne škodljivih bukuv, ne zape-livih knižnic, ne lažnivih novic. Ljubljanske kmetijske in rokodelske Novice so bile do zdaj čedne, keršanske ino hvale vredne. Nemške ropotije take je pa že toliko, de je strah. Potreba se je varovati papirniga blaga, kteriga ne poznaš. Ako se ne varuješ, boš zapeljan, al za svoje dnarje goljfan.

8. Kaj škodjejo zapelive knjige.

Poznaš otroka, ki perst liže, al pa glažovno je? Bledo ko zid prihaja, hodi nevečno ko muha v jesen, po malim slabi ino zarano umerje. Ravno tako se človeku na duši godi, ki se branja slabih bukuv privadi. Mladenču ni viši za ljube stariše; serce do očeta ino matere mu umira. Deklina hodi zamišljena v to kar je brala; nima veselja do nobeniga zdraviga nauka, pa tudi dela se naveliča, Ves svet je takim ljudem borov. Vsako postavo, vsako gosposko vejo grajati. Ničesar se jim po volji ne zgodi. Vsi režavi se z bližnimi vjedajo. Z Bogam se potolažiti, na križaniga Odrešenika pomisliti jim je nadležno; v večnost pogledati jih je strah. Naveličajo se živeti, pa tudi ne morejo umreti. Veliko se jih v svoji režočnosti vgonobi. Vidiš škodo, ktero hudobne knižnice delajo! Škodlive bukve so za dušo, kar je žganje za truplo. Človek takó dolgo pije, de obnori — takó dolgo bere, de pravo véro ino pamet zgubi. „Komu bi se človek usmiliti, ki se z kačami peča, ako ga kača pikne? Tako se tudi timu godi, kteri se hudobni-mu človeku družji, ino se v nja pregrehe zaplete. Sovražnik takó sladke besede ponuja, ali v svojim sercu ti pa jamo koplje,“ uči sv. Duh.

(Konec naslédje.)

Matere božje podoba.

(Konec.)

5. Okrog zemlje je kača ovita in presveta devica ji na glavi stoji.

Kača je peklenski sovražnik. V podobi kače je Evo zapeljal. On je zvit in potuhnjen ko kača, in želi po svoji sprideni naturi, ko kača s svojim strupam, človeka končati. Tej peklenski kači je Marija po božji obljubi glavo stérta: „Jest bom,“ reče Gospod, „sovrášstvo postavil med teboj in ženo, in med tvojim in njenim zarodam, ona ti bo glavo stérta, in ti boš njé peto zalezovala.“ (I. buk. Mojz. 3, 15.) Kača ima sosebno v glavi svoje življenje; kači glavo streti se hoče toliko reči, hudimu sovražniku vso moč vzeti, ga premagati. To pa od Marije le samo toliko veljá, ker je ona mati tega, ki je peklenski kači glavo stérta, to je, hudiču vso moč odvzel, njegovo kraljestvo razdjal, človeški rod iz sužnosti greha in satana rešil: Jezus Kristus je tedaj, kteri je peklenski kači glavo stérta. Zato imajo nektere podobe matere božje Dete Jezusa v naročji, ki s palico v roci kači glavo raztira.

Pa v nekim drugim nagledu je Marija zares kači glavo stérta in jo premagala. Kakor je kača podoba peklenskiga sovražnika, tako je tudi podoba hudiga sploh, to je greha, greh pa je Marija popolnoma premagala, ona, med vsimi stvarmi nar svetejši, ni bila nikdar nikoli pod sužnostjo greha. Kača je potuhnjena in zvita, ravno tako tudi greh. Kača se sveti in je vender ostudna, greh se tudi večkrat perjeten zdi, pa je vender gerd in ostuden. Kača se pod germovje, listje in cvetlice skrrije, in čaka kogá bi pičila; ravno tako se tudi greh perkriva, in človeka skrivši zaleze, ko si je nar manj svest. Kača se zvija in plazi, ravno tako tudi greh, čednost pa brez zvijač ravno hodi. Kača je strupena, piči in umori, tako tudi greh, ki duši življenje vzame, ji posvečujočo gnado božjo poropa, in jo duhovno umori. Pred kačo je treba bežati, tako tudi pred greham, ter ne v tiste kraje in perložnosti hoditi, kjer greh na človeka preži. Kdor je od strupene kače pičen, si zdravnika poiše, ter se skerbno vsih njegovih pomočkov posluži, tudi od greha ranjen človek naj se neutegama k duhovnemu zdravniku poda, ter naj se zvestó vsih pomočkov posluži, dušne rane zaceliti. Kača ima sosebno v glavi svoje življenje, strup pa v zobeh. Kdor hoče kačo ubiti, naj ji na glavo meri. Glava grešne kače, kjer ona svoje življenje ima, in svoj strup, svojo potuhnjenost perkriva, je prevzetnost in samopridnost, od koder vsi grehi izvirajo. Umori v sebi prevzetnost in samopridnost, nezmerno željo obveljati, perdobiti, posesti, vživati, po tem boš peklenski kači glavo stérta, poglavitni greh prema-

gal. To glavo grešne kače, namreč prevzetnost, je Marija sterla, in zato je ona nar svetejši in nar popolnejši od vsih stvari. Ker je bila mati božja tudi dekla Gospodova, zato je ona kraljica angelov, kraljica nebes in zemlje, zato jo vsi narodi poveljujejo, zato njene godove obhajamo. Kakor je napuh korenina slednje pregrehe, tako je ponižnost korenina vsih čednost.

II.

Ko smo pomén Marijine podobe spoznali, je naša dolžnost, de to njeno, toliko pomenljivo podobo, kolikor nam je le mogoče, tudi nad seboj izobrazimo. Tudi naša glava, naš pogled, naše serec, naše misli, naše želje, naša ljubezen, naše djanje in nehanje naj je proti nebesam obrnjeno. Kjer je naš zaklad, tam naj je tudi naše serec. Kjer je naša večna domovina, tje naj je obrnjeno tudi naše oko. — Tudi našo glavo naj obdaja venec iz zvezd, to je, venec keršanskih čednost, ki se bojo se nad nami svetile, ko bo blišoba posvetne časti že zdavno zatemnela; ko zvezde na nebu naj se lesketajo čednosti nad nami, ki se bojo se svetile nad našimi glavami v svoji večni lepoti in svetlobi, ko že ne bo več nobene zvezde na nebu. — Tudi mi deržimo stanovitno v svoji roci belo lilijo kerstne nedolžnosti in svete čistosti! Varujmo jo skerbno; okrog in krog jo s ternjem ograsimo, de se ji kjé kaka umazana roka ne perbliža, de je nam ne umaze, ali pa še clo iz rok ne zdere. Lilije imajo veliko roparjev okrog sebe, toraj je toliko večí čuječnosti treba. — Ne bodimo v dobrim omahljivi in spremenljivi, kakor je spremenljiva luna v svoji svetlobi; ampak bodimo stanovitni ko solnce, ki zmirej enako svetlobo ohrani! Kdor do konca v dobrim stanoviten ostane, ta bo zveličan. — Tudi mi kaei hudobije z nogami glavo raztrimo — hudo poželjenje v sebi zatirajmo. Poželjivost naj nad nami ne gospoduje, temuč mi jo strahujmo. Le serčno se z njo bojujmo! Peklenska kača nas nikakor ne more premagati, ako se pod banderjem Jezusoviga križa — z njegovo vsigamogočno gnado zoper njo vzdignemo in z vso serčnostjo vojskujemo. Le kdor se moško vojskuje, bo krono zmage prejel. Tudi Marija je to kačo premagala in ji serčno z nogami glavo sterla, in ona nas opominja, ravno tako storiti, in ona tudi prosi za nas, de nas njeni božji Sin v boji s kačo podpira.

Nikoli naj ne zvene venec naših čednost, nikoli naj ne obleti lilija naše nedolžnosti in čistosti, nikoli naj nas ne premaga stara peklenska kača. Po tem bo tudi nam došla sreča nebeske kraljice. Nebesa, po katerih hrepenimo, bojo naša večna domovina, naše čednosti bojo naša nezvenljiva nebeska krona, naša zdajna vojska se bo spremenila

v večni mir, in naše neutrujene noge, ktere so kači glavo sterle, se bojo počile pred sedežem nebeskiga Očeta.

J. Volc.

Ostanki malikvavske vere starih Slovincov.

(Dalje.)

2. Malikvavci so velik del razločili dvoj izvirk od začetka, izvirk dobriga in izvirk hudiga; in so tedej imeli dobre in hude bogove. Sodili so namreč tako: Hudiga in dobriga je vkupej na svetu najti; hudo ne more biti od dobriga Boga, pa je tudi tako močno, de dobri Bog čez to nič ne more, zakaj hudo le vedno ostane. Tedej, so rekli, je dobro od vékomej in hudo tudi od vekomej vsako zase; eno se z drugim vojskuje, eno čez drugo ne premore; vsako je zase Bog. Tako so verovali tudi stari Slovenci, so imeli bele in černe bogove.

Zraven tega so pa še privzeli veliko število drugih bitij ali duhov, ki so bili čez hribe in vode, čez polja in hiše, čez živali in rude zemlje, čez oginj in zrak postavljeni; in te bitja so bile tudi dobre in hude, človeku prijazne in sovražne. Menili so namreč, en dober bog in en hudi bog nista v stanu vsiga vladati, temuč morata imeti pomočnikov. In od tod so si mislili divje in povodne možove, škrate in možice gorske in hišne, z pasjimi glavami možé in z ribjim repam ženske. Tudi smert so si mislili neko košeno bitje, belo ogernjeno, belo ženo; pekel jim je bil mož z mertvaškimi glavami, in duše mertvih so kakor pošasti letale okrog, in ljudi strašile; móra je ljudi tlačila, otroke dušila.

Ali od tacih vér ni še marsikej ostalo? Per toči, hudi uri, neznaní bolezní je le glas, de narejeno je, zacoprano je; per jezi, sovraštvu, požrešnosti, nesramnosti je beseda, de se ne more drugač, ravno tako kakor de bi neka posebna moč to vse storila, k temu vsimu gnala; na Bogá, na lastno zadolženje ni misli; še le bi se iz nekterih besedi soditi znalo, kakor de bi zoper hudobno moč nobena božja kaj ne mogla, saj kakor po kačiga mislih semtertje copernija gospodari. — Po keršanski véri bi mogli reči ob hudi uri, de jo je Bog poslal, nas poskusiti ali pokoriti; per bolezní, de je Bog z njo udaril, ali de si jo je človek sam naključil: per grehu bi se ne smeli izgovarjati le z ptujo hudo močjo. Po keršansko bi mogli misliti, de hudiga sicer ni Bog začetnik; začelo se je po nepokorsini angela in človeka; pa de je Bog še vedno gospod in sodnik čez hudobne. — Od divjih in povodnih možov, od škratov, ki zaklade varujejo, od možov z pasjimi glavami in od žen z ribjimi repmi se še vedno sliši; bela smert še vedno hodi, in černe pošasti še vedno strašijo, tudi móra še tlačí, kakor marsikteri pravijo. To de po keršansko

ne vemo za druge bitja, kakor za angele in človeka. Dobri angeli so na zemljo le človeku v varstvo poslani in ne za kaj drugiga, hudobni angeli sicer išejo na zemlji dosti hudiga napeljati, pa njih moč je po Kristusu premagana; gospodar čez vode in gore, čez hiše in zaklade (šace) je le Bog. Sicer je resnica vére, de Satan tudi zamore človeku škodovati; to de ne drugač, kolikor Bog dopusti. Jobu je vse vzel, ko je Bog dopustil; z boleznijo ga je udaril, ko je Bog dopustil; več pa Satan ni mogel. Pasjoglavca, riborepke, smerti v beli obleki ni noben pametin človek drugač vidil, kakor namalane, če si je kak risar kaj taciga zmisil. Duše mertvih gredo kamor si zaslužijo, v nebesa, vice ali pekel; in od tamkej nobeden ne more, kakor Kristus uči v priliki od uboziga Lacarja in bogatiga moža. Če se je Savlu duša Samuelova prikazala, če so ob Kristusovim vstajenji duše svetih se mnogim dale viditi, je bilo to le posebno božje pripušenje, in to se ne godi povsod in ne vsaki čas. Tudi so duše hudobnih obsojene, nimajo kaj na zemlji početi, in za gole strahove jih dobri in modri Bog ne bo pustil do ljudi na svetu; duše v vicah bodo raji pomoči prosile, pa ne strašile, ako jih bo Bog k ljudem pustil; svetniki iz nebes, pa ne ve nihče, kaj bi strašit hodili. V življenji pobožnih duš se včasih bere, de so imele kake prikazni; tam je bil pa kateri drugi kônce, de jim je Bog kaj taciga dal. Móre ni noben človek vidil ne prijél; ampak čutil jo je, kakor čuti bolečino, ko si roko rani, ali ko ga kerè lomi, božjast vije. Od človeka ne moremo misliti, de kterikrat druge nature postane, kakor je človeška; hudobin človek je sicer živini podobin, pa v leva, volka, kačo se ne spreberne in se ni sprebernil; domišljevat si kdo sicer to zna, in tako divjati, kakor živina. Kralj Nabuhodonozor je sicer porašen bil, travo jedel, v gojzdu živel kakor vol skoz sedem let; vonder volovske podobe ni imel. V ponočno moro ali kripijavko se ravno tako človek ne more spremeniti, naj tudi divjaki ljudi duše, kri človeško prelijajo in pijó. Če kdo take težave od kod čuti, je nekaj v kervi in žilah, nekaj v močnih domišljevanjih in sanjah ležeče, nekaj je po neki posebni naradni moči v človeku, ki je do zdaj še ni mogoče prav presoditi.

(Dalje naslédje.)

Svete navade in opravila katolske cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

1. Vvod.

Bog je sam iz sebe in v sebi neskončna modrost in resnica, neizmerjena dobrota in milost, v njem je vsigamogočnost in zveličanje. Po precudnim

sklepu od vekomej je on stvaril nebó in zemljo, in vse kar je. Po stvaréh je on hótél svojo modrost, dobroto in moč razodéti; od njih želi čast in službo prejemati; pa je tudi njegova volja jih svojiga zveličanja vdeležiti, po ti meri, kakor so ga v stanu sprejéti. Kar je nepočutnih in neumnih stvari, té sicer ne morejo z zavestjo Bogá spoznati, vživati; drugač je pa per angelu in človeku. Človek in še več angel imá um, z kterim je v stanu Bogá spoznati, imá voljo, z ktero mu je mogoče, se ljubezni in službi Gospodovi vdati; imá občutje, in je po tem zmožin za vžitik božjiga zveličanja. Angeli so od stvarjenja per Bogu v nebésih, kjer ga gledajo in vživajo brez nehanja; so pa tudi z človekam v vedni zvezi, mu pomagajo k spoznanju in službi božji in k večnemu zveličanju. Človek pa imá na zemlji svoje stanovanje, dokler ne pride v prihodnje in popolnoma srečno domovanje. Tukej na zemlji se na eni strani Bog z svojo reznico in dobroto človeku bliža; na drugi pa mora človek si prizadevati, z vedno obilnišim spoznanjem in svetjšim življenjem se k Bogu povzdigniti, dokler ne bo v večnosti popolnoma z svojim Stvarnikom sklenjen. Z človekam vred in po človeku pa se imajo tudi vse druge vidne stvari v božjo čast in službo zediniti, in se v Bogu povelicati.

Tukej se pokaže velik razločik med angelam in človekam. Angeli, ki so zgólj duhovi, Bogá gledajo, brez de bi jim telesne oči ali kaka vidna reč mogla k obilnišimu spoznanju pomagati; oni ga hvallijo in mu služijo, brez de bi potrebovali jezika, rok in nog, oni ga vživajo, brez de bi imeli meseno sereč, ali brez de bi kaka občutna stvar vmes mogla priti. Drugači pa človek, ki je iz duše in telésa. Ker ima dušo seer z njenim umam Bogá spozná, ga v duhu in resnici móli, duhovno zveličanje vživa. Ker imá pa tudi teló, in je z tem na vidne stvari navézan, se móra božja dobrota in moč tudi pred njegovo okó pokazati, božja resnica na njegovo uho zglasiti, božja milost po podobah in občutnih rečeh do njegoviga serecá perblizati. Kar človek do Bogá v svoji duši čuti, mora pa zopet v obličji dati viditi, kar Boga hvall, z besedo izreči; kar mu v dar pernèse, z rokami prot njemu povzdigniti. Pa tudi od drugih stvari krog sebe se človek ne more ločiti; v pomočnik k božjemu počesenju se jih mora poslužiti, in vse v njegovo hvalo posvetiti. Ravno tako pa tudi v večnosti ne bo samo duša božje ljubezni vživala; tudi teló bo sladkost božje pričujočnosti čutilo; vsa natura bo z človekam vred povelicana; novo nebó, nova zemlja bo. Od vsiga tega se prepričati, pogléj kdo le na čas stvarjenja, na zgodbe perviga človeka. De bi bil človek bolj razumel Bogá in njegove lastnosti, mu je Bog sam svoje stvari pokazal: vse živali je

pred Adama perpeljal, in mu jih rekel imenovati; ga svojo postavo učiti, je sam z njim govoril, ne na vest, ampak na glas; mu neumerjočnost dodeliti, je postavil v sredo paradiza drevó življenja, kteriga sad bi človeka pred smertjo varoval; svojo dobroto mu je dal v toliko sadunosnih drevesih uživati; pa tudi pokoršino ga je per drevesu učil, ki je njegov sad prepovedal jesti. Človek pa tudi, ako je k Bogu mólil, ni le sercá, temuč je tudi oči in roké k Bogu povzdignil; ako mu je hotel služiti, ni le v duhu ljubezni do njega čutil, temuč je tudi lepi vert obdeloval. Še je to posebno, de celo Sattan se je človeku v vidni podobi, v podobi kače, in z besedo zapeljivo bližal; in po sadu drevesa je človek si pogubo jedel. Tako je per človeku po njegovi naturi vidno z nevidnim sklenjeno; v njem je telesno z duhovnim v božjo čast združeno.

Po tem ko je človek grešil, se od vidne nature ni ločil; še je nekako huji bil z njo zavezan. Namest de je popred človek čez stvarjene reči na zemlji gospodoval, je potém sam v njih oblást zapadel. Sonce ga ne greje, kakor bi on hótél, zemlja ne rodi, kakor bi on želel, še njegovo telo v svoje krilo požrè; živali zoper njega divjajo, in mu hočejo škodovati; voda ga vtopí, zeliše ostrupí; kruh ga za vselej ne nasíti, vino ga per pameti ne pusti. Tudi, kakor s. Pavel piše, vse stvari zdihujejo, in čakajo odrešenja; ker so zavoljo človeka nečimernosti podveržene. Lahko je po takim soditi, de ako ima grešín človek zopet k Bogu perpeljan biti, se to ne bo samo po nevidni poti godilo; ako se sam hoče spet k božji službi obrniti, se mora z dušo in z telesam v to podati; in vidne stvari bodo tudi v njegovo posvečenje pomogle, in bodo z njim vred povelčanje našle.

(Dalje naslédje.)

Sedajni obšir katolíške cerkve.

Spisal Valentin Sezun.

(Dalje.)

VIII. Švajc.

11. Bazel ima do 65.000 ljudi in med timi komej 5500 katolčanov in čez 200 Judov. V bogatim mestu Bazel je velika cerkev, Münster imenovana, že 1019 izzidana z visokim turnam. — Zraven nje je veliki salon (Saal), kjer je bil velik cerkven zbor 1431—1436 zavolj čeških Husitov (krivovercov) obhajan. Scer so bili nekteri poslanci še noter do l. 1443 tam skupej, ali le sklepi 24 pervih sej do 14. maliga travna 1436 imajo veljavo vesoljne cerkve. — V l. 1527 je mesto in tako tudi ta velika cerkev kalvinska postala.

12. Schaffhauzen ima do 32.200 nemških kalvincov, samo v soseski Ramsen je nekej katolčanov. V mestu Schaffhauzen je bil rojen 19. susca

1787 slavni Friderik Emanuel Hurter, potlej kalvinski pridigar (antistes) v svojim rojstnim mestu, ki je kakor priden sledvavic zgodbe in popisavic življenja velikiga papeža Inocencia III. resnico kat. vére spoznal in v l. 1844 v Rimu h katolíški véri se spreobrnil. Ravno to so storili tudi potlej njegova žena in 4 sinovi.

13. Appencell redí 63.000 ljudi, le majhen notranji del tiga kantona (Innerrhoden) s 16.000 duš je katolíski, zunanji veči (Ausserrhoden) je kalvinski.

14. Šent-Gal (St. Gallen) šteje do 160.000 katolčanov in 60.000 kalvincov nemškiga jezika, V 7. stoletji so pobožni kristjani per grobu sv. Gala, ki je bil tukaj umerl, veliki samostan naredili; kmalo so tudi hiše vstajale okrog in tako je izrastlo sedajnje mesto Šent-Gal, ki ima čez 9000 prebivavcov več del kalvincov, in je sedež katolíške škofije. Sedajni šent-galski škof je Peter Mirer. —

15. Graubündten, prava planinska dežela polna snežnikov in blizo 60 dolin. Ljudi je čez 97.000, in od tih je kacih 37.000 katolíške in 60.000 kalvinske vére. 38.000 je Nemecev, 14.000 Lahov, 45.000 pa jih rabi romanski jezik, ki je latinskemu zlo podoben. V mestu Kur, kjer 5000 več del kalvinskih ljudi prebiva, je že od leta 540 škofjski sedež. Sedajni škof je Gasper Karl od Hohenbalken.

16. Aargau, k nar večim in nar bolj rodovitim kantonam perštet, redí 85.000 katolčanov, 96.000 kalvincov in 2200 Judov. Do leta 1801 so imeli tukaj Avstriani lepo dolino Frickthalz 20.000 dobrih katolčanov, ki so jo tisto leto Francozam prepustiti mogli, ti so jo pa švajcarjem dali. Tukaj so razvaline v 30letni vojski podertiga gradú Habsburg, kjer so bili stari predniki veličanske avstrianske cesarske hiše doma. — V argavskim velikim mestu Aarau je tudi živel Čoke, pisavic silno zapeljivih in strupenih bukev: „Stunden der Andacht“, ki se zdej tako glasno naprodaj ponujajo; ravno ta mesec je umerl.

17. Thurgau, majhen pa sosebno dobro obdelovan in rodoviten kanton, in zavolj celih gojzdov hrušk in jablan velikimu vertu podoben, redí do 90.000 ljudi nemškiga jezika, kterih je 18.600 katolčanov in 72.000 kalvincov. V tim kantonu je terg Gottlieben per velikim jezeru (Bodensee), v kteriga starim gradu je ob času Konštanskiga cerkveniga zbora 1414—1418 prebival papež Janez XXIII.

18. Tessin ima 105.000 ljudi laškiga jezika, ki so vsi katolčani in v zaderžanji in v dobrih in ne dobrih lastnostih drugim Laham enaki. Milanska velika škofija in Komaška škofija imate v tim kantonu duhovno pastirstvo; prva šteje tukaj 52 in

druga 181 fará, dve fari ima Komaška škofija tudi v kantonu Graubündten. —

19. Waadt (ali Pays de Vaud) ima med svojimi 188.500 prebivavci, ki francozko govoré, komaj 3600 katolčanov, drugi so terdi kalvinci. Mestice Echallens je katolško in v velikim mestu Lozan (Lausanne) je med njegovimi 15.000 seosebno olikanimi prebivavci bliz 3000 katolčanov.

20. Wallis, prav za prav 36 ur dolga in pol do ene ure široka dolina, ktero skorej krog in krog z vednim snegam pokriti snežniki mejijo, — ima 78.000 ljudi samih katolčanov. Spodnji Valičani govoré francozko-romanski jezik, zgornji pa nemškiga in ti slové kakor prav pobožni kristjani. Mesto Sitten je sedež škofa, zdaj častivredniga gospoda Preux.

21. Neuenburg (Neuchâtel) od leta 1707 sem do letas pod pruško (prajsovsko) oblastjo, ima 2190 katolčanov in 54.350 kalvincov. Ti ljudje govoré francozko, in so premožni, kar ni tolikanj njih zemlji, ki je zlo pešena, ampak njih pridnosti in umetnosti perpisati. Vsak kmet, clo vsak pastir že zna kako rokodelstvo, seosebno naredé oni veliko ur (na eno leto jih po 130.000 ven prodajo), in družih izdelkov iz jekla, srebra, zlatá in pavole.

22. Genf (Genève) nar manjši kanton ima bliz 20.000 katolčanov, 800 Luteranov, 43.000 kalvincov in 100 Judov francozkiga jezika. Veliko mesto Genf, ki je iz med vsih švajcarskih nar bogatejši, ima 24.600 kalvinskih in 6000 kat. ljudi. V l. 1533 se je bila v tim mestu kriva véra perčela; v l. 1535 je peršel tje velik krivoverec Janez Kalvin, ki je vse obernil po svoji volji. Kdor ni hotel njegovih reči verjeti, je bil ali pregnan, ali clo umorjen, kakor neki zdravnik Servede, kteriga je Kalvin bil ukazal živiga sožgati. — Tako je mesto Genf dobilo imé kalvinski Rim, in proč je bilo vse katolško; ali v l. 1798 je bilo padlo pod oblast Francozov, kateri niso nobene vére pred drugo povzdigovali; v l. 1815 je postalo zupet samosvoje in premagovavei Francozov so še nekaj katolškiga svetá od Sabojškiga odtergali in ga k Genfu perdjali. — To je vzrok, de je to tako terdo kalvinsko mesto zupet jelo katolčane med svojimi prebivavci imeti.

Švajcarji slové že zdavnej zavoljo svoje poštenosti in zvestobe; zato jih rimski papež in neapolitanski kralj še današnji dan za svoje stražnike (Leibgarde) imata. — Raspertje v véri, ki je v 16. stoletji tam toliko ljudi od prave cerkve odvernilo, je pa veliko pre naredilo. Katolški kantoni Uri, Schwyz, Frajburg, Lucern, Unterwalden, Wallis in Cug imajo še današnji dan sploh ljudi, kterim je katolška véra čez vse ljuba, in kateri zaslužijo zgled

biti drugim katolčanam. Ali te je zadela protečeno zimo 1847—48 huda nadloga. — Nevera in škodljivi zaumeni, ki so jih bile francozke prekucije (1789—1815) po vsi Evropi zasijale, so na švajcarskim seosebno dobro pašo, najdlji. Ludje, ki zavoljo svojiga puntarskiga duha nikjer biti niso mogli, so na švajcarskim perbizališe dobili, postavim Herweg, Weitling, Fröbel i. t. d. Kalvinski kanton Cih je poklical 1839 iz Würtembergar nar hujšiga sovražnika keršanske vére Fr. Strausa v cirško veliko šolo, de bi pastorje nevero učil. Le puntarije ljudstva, ktero ob to mervico vére, ko jim jo je bil Kalvin pustil, ni hotlo priti, jih je obvarovalo pred to novo dušno kugo. — Velike gosposke katolških kantonov so tudi svoji véri sploh le nasprot delale in ljudje so zdihovali po uri, de bi bili od njih rešeni. Ko so si sotorej ti po preteklih letih (1841) nove gosposke volili, so iskali takih mož, ki so tudi dobri kristjani, in se niso v svojim perzadevanji goljfali. — Može kakor Siegwart-Müller, Amann in seosebno Jožef Lev so vladali zdej Lucernski kanton in skerbeli tistiga od vse ljuke izčistiti, potrebiti. — Poprejšnji vladarji so bili za bogoslovce (Theologen) poklicali učenika nekiga Jož. Fiserja iz Regensburga, kateri je bil volk in ne pastir in silno pohujšljiviga življenja, tako de je mogel Soloturnski škof prepovedati njega v šoli poslušati. — Novi vladarji in seosebno Lev so torej iskali pred vsim šole z dobrimi učeniki previditi, de bi tako mladost ob véro ne peršla. Kje pa take najti? — V Frajburgu so imeli Jezuiti že od l. 1818 šole, kjer so katolški mladenči iz Angleškiga, Francozkiga, Španskiga i. t. d. nar bolj pa iz Švajca od tih patrov ne samo učeni ampak tudi za plačilo izrejeni bili. V letu 1828 je bilo tam že 400 tacih mladenčev, in Jezuiti so bili toliko veljave kakor učeniki in odgojitelji (Erzieher) dobili, de so zamogli tudi v Švicu in v Brigu v Valiskim kantonu si stanovanja in šole napraviti. — Jezuite so torej sklenili Lev in njegovi tovarši tudi v Lucern v velike šole poklicati. Ali zoper ta namen so kričali ne samo vsi Kalvinci po Švajcu ampak tudi veliko katolčanov, še clo Lucerniški fajmošter Siegrist tiga ni mogel slišati in je popustil raji faro in šel na Argavsko, kakor de bi Jezuite v Lucernu vidil. — Jezuiti vidijo naprej vihar, ki se hoče čez nje vzdigniti in odlašajo v Lucern iti, pa ker njih generalu P. Janezu Rothann papež Gregor XVI. reče, de naj gredo, so vbogali; zakaj oni imajo tudi to obljubo, de se papeževim besedam popolnoma podveržejo, in tako prevzame v kacih 4—7 patrov Jezuitov v Lucernu bogoslovsko šolo (24. kozaperska 1844). Že v tim času so se pa Kalvinci seosebno iz Berna in Argava in nezadovoljni katolčani, med timi zlasti Dr. Steiger iz Lucerna, v

tropah z mnogim orožjem prot Lucernu podali 8. grudna 1844 in 31. sušca 1845, de bi s silo Lucerniške uradnike (Beamten) in Jezuite pregnali, pa obedvakrat jim je spodletelo, Lucernarji so jih v boji premagali in do 2000 vjeli, med timi tudi Steigerja, kteri je bil kakor puntar k smerti obsenjen: to de on je iz ječe, kamor so ga bili saperli, vsel. —

Sdej je bila togota Kalvincov in njim prijaznih nekterih katolčanov le še hujsi. V upanji, dobiti od njih veliko plačila, je Jakop Müller 19. maliga serpana 1845 verliga Jožefa Leva po noči po tolovajsko ustrelil. Ta hudobija odpre katolčanam oči: oni vidijo, cesar se imajo od svojih krivovernih in nevernih sosedov nadjati, torej storé med seboj kantoni Lucern, Schwyz, Unterwalden, Cug, Uri, Wallis in Frajburg zvezo, de hočejo svoje pravice v veri in v šolah varovati in sleherne zopernike, ako bo treba tudi z orožjem odgnati (Sonderbund), ker nočejo, de bi se Kalvinci v tiste vtikovali, kakor se tudi oni niso pečali za reči, ki so jih Kalvinci med seboj imeli. — Iz Berna, kjer je med tim časam Ulrich Ochsenbein, ki se je poprej sam per unih tropah (Freischaaren) znašel, ki so bile od Lucernjanov pregnane, veliki uradnik (Schultheiss) in prvi vsiga Švajca (Tagsatzungs-Präsident) postal, je bilo unim 7 kantonam zažugano, de bo njih storjena zveza s silo raztergana, ako je sami ne popusté. — Katolški 7 kantoni se ustavljajo se opiraje na svoje pravice, spravljajo skupej svojo vojašino; ravno to storé pa tudi vsi drugi kantoni, zunaj Neuenburga, in med tim, ko avstrianski in francozki poslanic od angleškiga ministra Palmerstona na njiju uprašanje, kako se ima katolškim 7 kantonam pomagati, odgovora čakata, plane na naglim blizo 90.000 kalvinskih in tim podložnih katolških Švajcarjev in premaga popolnoma pešico unih 7 kantonov (listopad 1847.) — Raztergana je bila tako zveza (Sonderbund), katolški 7 kantoni so od povsod naseljene kalvinske vojašine (Execution) persiljeni plačati vse stroške, kteri so znesli éez 5 milijonov frankov; namesti poprejšnih uradnikov, kteri so mogli bežati, so postavljeni novi po volji kalvincov, Jezuiti se vé, so mogli bežati in ne smeli nič seboj vzeti. — V Frajburgu so razsajali bernški Kalvinci, de je groza slišati, samostan Jezuitov so tako poropali, de so komej stene ostale, cerkvene bandere so kalvinci pobirali, v mašne oblačila, ki so jih v Frajburgu dobili, se oblekli in po ulicah mesta v njih noreli, ja oni so clo ciborium, iz kteriga so bile k sreči poprej sv. hostije izpravljene, vzeli in v to sv. posodo svojo vodo ocejali!! Zdaj se sliši, de bojo tudi vsi drugi samo-

stani po švajcarskim overženi, in njih premoženje jim vzeto, kar se je na Argavskim že 1841 zgodilo.

(Dalje naslédje.)

Iskra.

Na svetu je vse narobe.

Marsikterimu bi se morebiti ne bilo treba takó močno sodbe bati, kolikor se je boji, ker prav živi; pa je vender zmiram v groznim strahu: drugi je ves zgubljen, in za pogubljenje zrel, pa brez strahú živi, in nič ne mara. — Takó nebesko kraljestvo le silo terpi od vsih strani, kakor je Jezus rekel: torej bodo tako drage in častitljive nebesa, ker jih je tolikanj težko doseči.

Slovensko društvo v Ljubljani svojim domorodcam.

Novo ustanovljeni odbor slovenskiga društva je v velikim zboru 6. dan pretečeniga mesca posvetovane in poterjene postave spisal in natisniti dal. Današnjemu listu so priložene.

Nadjamo se, de smo namen in opravilo slovenskiga društva v teh postavah razložno dokazali, in de je na tanjko v vsakim razdelku pot razložena, po kteri društvo misli svoj imenitni namen v prid domovine doseči.

Potrebnost in koristnost slovenskiga društva na dolgo in široko svojim pravim domorodcam dokazovati, nam ni potreba, ker Vi z nami vred čutite, de obénokoristna reč mnogih rok potrebuje, ako se hoče tako opravljati, de je v slavo in gotov prid domovini!

Novi časi terjajo nov trud. Tudi naš slovenski jezik, ki je dolgo zanemarjen počival, je debil po ustavi, ki jo je nam presvitli Cesar dodelil, pravično veljavo, in bo vpeljan v šole, pisarnice in občinsko življenje. V pomoč vsiga tega pa je treba, de se slovenski jezik, toliko lét le od posameznih rodoljubov obdelovan, z združeno močjó omikovati in piliti začne. Zdej zdej, dragi domorodci! je čas, de poslušamo glas našiga slavniga Koseskiga, ki nas opominja:

Jezik očistite péz, opilite gladko mu rujo,
Kar je najétiga v njem, dajte sosedu nazaj,
Kincite ga iz lastne moči, iz lastniga vira!
Jasno ko struna bo pel, zvonu enako donil,
Prical vašo modrost na desno, na levo narodam.

Res je začetek trud, okorna beseda detinstva,
Tega ne vstrašite se, moč neizmerna je sklep!
Volja popráv vam bodi in skérb, izida ni dvombe,
Glejte ta hrast košat, hrastič očetu je bil:
Zakon natóre je tak, de iz maliga rase veliko!

In takó tudi mi upamo, de bo — kakor za našo domovino mnogo zasluženi gosp. Vertove želí — iz zdej se pohlevne slovenske družbice v malo létih slovenska akademija razcvetela v podporo mnogih vednost, ktere so Slovencu tako potrebne! Kolikor več bo rodoljubov v društvo stopilo, toliko več bo društvo opravilo, toliko hitreji in toliko boljši. Na Vas se tedej opira domorodna reč — brez Vas pa razpade.

Sprejemite tedej, dragi domorodci! to povabilo s tako rodoljubnim srcem, s kakoršnim je pisano

od odbora slovenskiga društva.